

УДК 811.161.2'373.45:821.161.2-1.09

Тетяна Космеда

ФЕНОМЕН ЕГОЦЕНТРИЗМУ ЗАПОЗИЧЕНЬ У ПОЕТИЧНОМУ ДИСКУРСІ (НА МАТЕРІАЛІ СПІВОМОВОК СТЕПАНА РУДАНСЬКОГО)

У статті йдеться про специфіку дискурсу співомовок Степана Руданського, що репрезентує живе мовлення українців. Його особливістю є егоцентризм запозичень, що вербалізує одночасно дві теорії акцентуалізації, тобто привертання уваги до тексту, – теорію напруги й теорію відхилення від норми. Зазначений егоцентризм мотивований «мовною біографією» письменника, його полілінгвізмом.

Ключові слова: егоцентризм запозичень, живе мовлення, теорія акцентуалізації, теорія напруги, теорія відхилення від норми, полілінгвізм дискурсу, «мовна біографія».

Постановка наукової проблеми та її значення. Дискурс Степана Руданського, насамперед його співомовки, характерні тим, що репрезентують живе мовлення [9]. Актуалізація уваги до комунікативно значущих елементів (лінгвоакцентуалізація) в сучасній лінгвостилістиці, як відомо, базується на двох поширених теоріях: 1) «теорії напруги» – йдеться про концентрацію уваги на тому, що виражено незвичним способом, виокремлено на тлі звичного, особливо приваблює; 2) «теорії відхилення від норми» – порушення звичної мовної норми, звичного використання словесного матеріалу. Обидві теорії, як видається, можуть актуалізуватися за умови концентрації в тексті значної кількості запозичень, можливо, навіть її надмірної кількості.

З огляду теорії лінгвофілософії запозичення вивчають як категорію особливого, а в лінгвоаксіології наслідок запозичення має бінарну оцінку окресленість [5, с. 196–219].

З огляду на теорію гендерної лінгвістики до сприйняття запозичень більш схильні чоловіки, а жінки, як доводить Ю. Шевельов, менше використовують запозичення, не піддаються мовній асиміляції, тому їх й уважають не лише берегинями роду, але й охоронницями рідної мови [7, с. 43–44].

Як видається, у співомовках Степана Руданського простежуємо **феномен «егоцентризму запозичень»**, що й актуалізує у цьому разі обидві зазначені теорії акцентуалізації. Саме цю проблему й розглянемо в науковій розвідці, що й окреслює її мету.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Поетичний дискурс Степана Руданського не відзначений активною увагою дослідників, хоч його вивчали М. Драгоманов, І. Франко, А. Кримський, І. Пільгук, В. Герасименко, С. Єрмоленко, П. Колесник, Т. Осіпова, Н. Піддубна та ін. Однак питання щодо *егоцентричності запозичень* у поетичному тексті

С. Руданського докладно не розглядали, хоч воно демонструє специфіку мовлення тогочасного суспільства, відповідні тенденції, функції запозичень, характер їхнього використання.

1875 року М. Драгоманов на сторінках «Киевского телеграфа» писав: «Руданський був одним з вельми небагатьох малоросійських поетів недавнього часу зі справжнім талантом та зі спробами торкнутися нових тем, а не тільки тих, які заїздили попередники й наслідувачі Шевченка» [Цит за: 4, с. 7]. Ці слова, як і оцінки інших дослідників засвідчують, що С. Руданський належить до видатних українських митців, а його художнє мовлення репрезентує відповідну оригінальність, що потребує вивчення з огляду на сучасну поліфункційну парадигму лінгвістичних знань.

Поряд із колекціонуванням «екзотичних» фактів можна виділити практику відображення письменником елементів звичного для нього мовлення, що простежено в його довір'ї. Це чи стихійне включення відповідних мовних елементів, зокрема й запозичень, без критичної оцінки їхніх особливостей, насамперед естетичних, чи уміння користуватися ними не лише заради натуралістичної точності, а в пошуках найбільш ефективних засобів створення образу. Важливою умовою такого знання є так звана **«мовна біографія письменника»**.

Нагадаємо, що процес європеїзації України, що розпочався у XVIII ст., без сумніву, вплинув на розвиток української мови, дещо змінив якісну й кількісну характеристику її словникового складу, вдосконалив стилістику, що найвиразніше простежуємо в західному регіоні України, де в силу відомих історико-політичних причин активно функціонував полілінгвізм, найяскравіший вияв якого сфокусувався в мовній особистості Івана Франка [див. про це: 6]. Для С. Руданського, як і для І. Франка, був характерний мультилінгвізм і поліглосья – вільне володіння кількома мовами, насамперед – як-от у С. Руданського – українською, російською, польською, чеською, німецькою, що зміцнювало прагнення розвивати та збагачувати свою рідну мову.

На слушну думку Ф. фон Гумбольдта, кожна мова окреслює довкола народу, якому вона належить, коло, вийти за межі котрого можна лише «перестрибнувши» в інше коло [3, с. 68]. Такі стрибки, вочевидь, і робив С. Руданський, що зумовлено фактами його мовної біографії.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування результатів дослідження. Степан Васильович Руданський народився 6 січня 1834 р. (25.1 XII. 1833 р. за ст. ст.) в Хомутинях Вінницького повіту на Поділлі в бідній попівській родині. Нагадаємо, що тривалий час українське Поділля входило до складу Польщі і його населення, відповідно, активно полонізувалося. Живучи на селі, С. Руданський, незважаючи на те, що його батько священник о. Василь не дозволяв своїм синам (Григорію, Степану, Олександрові та Юхиму) спілкуватися із мужицькими дітьми, розмовляти живою українською мовою, співати українські пісні, засвоювати українські звичаї, усе це робив. Поет усе своє недовге життя захоплювався усною

народною творчістю. І не лише українською, а й російською, польською, чеською, сербською, татарською. Батько С. Руданського сподівався, що його син Степан навчатиметься в Петербурзькій духовній академії і тоді відійдуть у минуле всі його зацікавлення «мужицькою» мовою, але С. Руданський вступив до медико-хірургічної академії й продовжував писати українською. Згодом письменник зайнявся і перекладами, зокрема він показав знання старогрецької (переклад «Іліади» Гомера та старогрецької пародії на неї – «Батрахоміомахії») і старочеської (переклад «Старочеських співів» з Краледворського рукопису) мов. Свій репертуар поет збагатив переспівами з польської, чеської, сербської та німецької мов.

С. Руданський, як показує дослідження, залучає у текст своїх співомовок запозичення з різних мов, наприклад литовської, як це у співомовці «Козацька міра», порівн.: *Підійняв той, подивився... «Гирсти, як то буде?!...»*. Етимологічні словники дають довідку, що **girsti** походить з литовської мови і значить «чути», тобто, виходячи зі змісту тексту співомовки, таке пояснення є цілком сприйнятним (*...Гирсти, як то буде?!... – ...Чуєш, як то буде?!...*); однак є й інша версія: слово **гирсти** може походити і з румунської мови, де означає вигук, що характеризує тертя, дряпання двох поверхонь, очевидно, й монет зокрема; порівн. ширший контекст, який переконує, що й таке значення може бути актуалізованим у цій співомовці. Можливо, С. Руданський, який знав про подібну міжмовну омонімію, створив оригінальний образ, що був зрозумілий широкому колу населення через відповідно поширений на території України полілінгвізм, порівн.: *Зайшов козак до коршомки: / «Здоров, орендару! / А налий-но мені, – каже, – / Горілачі чару!» / Налив Мошко одну чару, / Козак вихиляє. / Вихиляє, не ковтає, / Іще підставляє. / Налив другу, козак хилить, / Разом дві ковтає, / Й корчмареві коло шинку / Трояка кидає. / Підійняв той, подивився... / «Гирсти, як то буде?! / В мене кожну по три гроші / Пили добрі люди!» / «Мовчи, враже бородатий, / Тебе не питають. / У нас, – каже, – запорожці / Свою міру мають. / Не першина нашим пити, / Пили ми немало, / А у губу за три гроші / Більше не влізало!...»*.

Ужита в наведеному контексті лексема **коршомкаяк** зменшено-пестливе до **корчма**, очевидно, має фонетичне вираження, оформлене під впливом польської вимови – актуалізація шиплячих. Для польської мови характерне активне використання демінутивів, що споріднює її з українською мовою, хоч і у формі недемінутивній у цьому слові репрезентовано написання, відповідно і вимова **ш** замість **ч**, порівн.: *В коршму увігнались...* («Рятуй, брате»).

У співомовці «Два равини» поет, крім лексеми **равин**, використав й інші поширені слова й вирази, запозичені з єврейської мови, напр., **засашабували** в значенні «загуляли», а також усталений вираз «одправити борухати», напр.: *Два рабини на корчомці / Засабашували, / Одправили борухати, / За стіл посідали. / На кожному лапсердаки, / Шапка шабашкова, / Сидять собі коло столу, – / Жоден – ані слова...»*. Вираз

одправили борухати наведено в словнику Б. Грінченка з ілюстрацією саме із зазначеної співомовки С. Руданського. Очевидно, письменник увів цей вираз у художній текст і вдало зафіксував у народній свідомості українців. Простежуємо актуалізацію поширеного єврейського імені Борух, а вираз «порухи справляти» («відмовляти, співати, одправляти») – значить «молитися», що стосується виключно єврейської лінгвокультури.

Цікавий приклад використання макаронічного мовлення із залученням латинізмів продемонстровано у співомовці «Суходольський», де на актуалізації латинського слова змодельовано каламбурний вислів, порівн.: *Далі й мову зачинає... / Зачинає по-латині: / «UbiSuchodolski?»* («Де Суходольський?!») / *А н'яничка їден слухав / «Ubi» все та «ubi», / Далі й каже: «Знаєш, «ubi» / У чортовій губі!»*. У наведеному фрагменті співомовки вбачаємо й інтерферентний вплив польської мови, що виявляється на словотвірному рівні, – в дієслові **зачинати** замість префікса по- (**починати**) вжито префікс за- (**зачинати**: *зачав* – пол. *zaczął*). Можна навести й інші контексти подібного вживання, порівн.: *«Добрідень вам, добрі люди!» Та й зачав питати...* («Добре торгувались»); *«Ой питоньки, ой питоньки!» – / Зачав промовляти («Лінивий»); Каже вийти з хати всім / І тут зачинає...* («Крива баба»).

Крім того, простежуємо приклад уживання інтерферентної числівникової форми **їден** (пол. *jeden*), що також не є одиничним виявом, оскільки зазначена форма функціонує й у інших контекстах, порівн.: *Сповідав разїден попик / Грішну молодицю...* («Сповідь»); *На остаток ще їден / Гедзелу підносить...* («Pasanadzięci»); *Їден дідич мав у школі / Кохану дитину...* («Лист») та ін.

Зважаючи на мовні реалії XIX ст., у співомовках С. Руданського використано й чимало росіянізмів, що, до речі, можуть функціонувати в межах однієї співомовки разом із полонізмами, показуючи одночасно вплив двох лінгвокультур, полілінгвізм українського народу. Росіянізми, як і полонізми, репрезентують макаронічне мовлення, актуалізоване в діалогах, як наприклад у поезії «Полотно», порівн.: *Кричить баба, репетує, / Пукає в вікно, / А москаль припав до плоту, / Тягне полотно. / Стягнув собі: «Прощай, бабка! / Злом не помінай!» / Стара баба у погоню: / «Служба, почекай!» / Москалеві то й байдуже, / Баба вже й кляне: / «Нехай тебе, препоганий, / Куля не мине!» / «Пусть себе, – москаль говорить, – / Баба паарьот, / Віть добраво человека / Пуля не возьмьот...» / «Та богдай же тебе Господь / Щастям обминав, / Богдай же ти, препоганий, / Дзвона не почув!» / «Что мне, бабка, твої звони, / Ека не відал? / Каби я ліш на паходе / Барабан слыхал!...» / «Богдай же ти світа-сонця / Більше не видав! / Богдай же ти зозуленьки / Більше не чував!...» / «Что мне слушать, как зозуля / Вашая пайот, / Мене в матушке Расеї / Й одуд закуйот!».*

У цьому контексті макаронічне російське мовлення репрезентоване за допомогою української графіки: письменник намагається передати російську фонетику, актуалізує деякі найбільш виразні орфоепічні норми

російської мови, зокрема акання (*паарьот, Вашая пайот*) та ікання (*мене*); фразеологізовані конструкції (*Злом не помінай! Ека не відал?*). Поет показує, що реалії України, її культура, звичаї чужі «москалеві». Він протиставляє Україні *матушку-Расею* (вжито просторічну форму).

Мовленню москаля протиставлена емоційність, кордоцентризм української бабусі, що лише й на те здатна, щоб послати злодію прокльони, тим самим зняти стрес, «викинути» надлишок своїх емоцій. Москаль навіть не розуміє сутності прокльону *Богдай же ти, препоганий, / Дзвона не почув!*, не розуміє, про що йдеться, тому й словесна реакція його на ці слова неадекватна. Маємо зразок словесного зіткнення двох культур, нерозуміння національного колориту, прагматики змісту прокльонів.

Ілюстрацією міжмовних омонімів, що актуалізовані в дискурсі співомовок, ймовірно, з гумористичною метою, представлена лексемою **пукати** (пор. у тексті «пукає в вікно» – пол.: «*rukawokno*»), що в польській мові означає «стукати»: *Кричить баба, репетує, / Пукає в вікно, / А москаль припав до плоту, / Тягне полотно....* Крім зазначеного прикладу, в тексті співомовок виявлено й інші міжмовні омоніми, наприклад прикметник **грубий** – *gruby*, що в польській мові має значення «товстий» і в цьому значенні трансформований у текст С. Руданського, порівн.: *Лежить дідич на постелі, / Як барило, грубий* («Лінивий»); *Мовчав, мовчав грубий біскуп...* («*Biskupstwo*»); *Аж підходить другий лях, / «Coto?» – запитався. / – Taż wyciągnął zwodytnie! / Грубий* обізвався... («Надгорода»); **перше** замість **спочатку**, напр.: *А перше* нам, запорожцям... («Пан і Іван в дорозі»); **злий** замість **поганий**, оскільки в польській мові *zły* значить «поганий»: *А що тут а й злого?* («Набожний ксьондз»); *Сповідав ксьондз молодий / Мазура старого. / «Що, – питає, – чуєш ти / За собою злого?»* («Мазур на сповіді»); *А нічого... бо і що ж / Злого чути маю? / Чи в костьолі коли був? / Чи корчму минаю? (...)* *Слава богу, господькрив: / Злого не бувало...* («Мазур на сповіді») чи **покой** – пол. **pokój**, що значить «кімната». Простежуємо явище міжмовної паронімії – укр. **спокій**, порівн.: *На відході до покою / Слугу закликають...* («Ксьондз і наймит»). Дієслово **закликають** також репрезентує міжмовну омонімію, оскільки «закликати» вживано не у його властивому сенсі – «до чогось спонукати», а в значенні «кликати». Це випадок лексико-семантичного інтерферентного впливу. С. Руданський використовує характерне для живого мовлення українських селян Галичини і дієслово **лічити**, що є, однак, наслідком інтерферентного впливу не російської мови (порівн. рос. *лечить*), а польської: **Лічать, лічать** *дохтори, (пол. *leczą, leczą doktory*) / А все гуля ціла. / Далі зводять і бабів, / Нічого чинити... / От приходить і крива / Слабого лічити* («Крива баба»); **зажити** – пол. *zażyć* – «прийняти»: *Зслаб мужик на живіт, / А дідич лічити: / Дає йому порошки / Та й каже зажити...* («Порошки»), простежуємо й омонімію вживання іменника **льоди** – пол. *lody* значить «морозиво»: *Закликає пан на бал / Чумака старого. / Попоїв собі чумака / За столом усього / І льодами* *теє все / Смачно заїдає...* («Льоди»).

Зауважимо, що часто у «вкраплених» у канву українського тексту польських виразах трапляються помилки, що характерні для людей, які не мають достатніх навичок писання польською мовою, оскільки вони інколи плутають омонімічні графічні знаки, напр. українське **и** подібне до польського **и**, зокрема простежуємо порушення таких норм:

а) **графічних чи орфографічних**: написання польського **L** без риски там, де потрібне з рискою **Ł**, напр.: *Lżesz* замість *Łżesz* («Не вчорашній»); *Już bym wołał psacałować* – слово *wołał* написано неправильно: переплутана постановка літери **Ł** з рискою – треба: *wołał; łżesz* замість *łżesz*, порівн.: *Łżesz gałganie* («Суходольський»); *и* замість *у* в слові *tum* (треба *tym*): *Natum marnym świecie?* («Ксьондз і наймит»), неправомірне використання літери **v** замість **w** у слові «*Vody!*» (назва співомовки); *і* замість *и* у слові *gajku* (правильно *gaiuku*), порівн.: *Raz, – каже, – wgajku...* («Kuracja odoczy»); *s* замість *z* у слові *roskoszy* (треба *rozkoszy*) *Diabelskich roskoszy!* («Kuracja odoczy»); *с* замість *ć* у слові *m?wic* (треба *m?wić*): *Co ja będę m?wic* («Przywitanie»); написання *Iwane* замість нормативного *Iwanie*, що лише в співомовці «Не вчорашній» простежуємо двічі, а також, порівн.: *Podaj wody, Iwane* («Лінивий»). Звичайно, це можна пояснити фонетичним принципом – вимовляється твердо і записано відповідно до норм української вимови; *liepiej* замість *lepiej*, порівн.: *A podawaj lepiej mnie* («Печена гуска»);

б) **граматичних** – неправильне вживання відмінків за нормами польської мови, наприклад називного замість кличного: *Jedźże*, – каже, – *sercem?j* («Черевики»), повинна бути форма кличного відмінка – *sercemoje*. Неправильне використання прийменника, зокрема в назві співомовки «Kuracja odoczy» («Лікування очей») замість прийменника *o* норма вимагає прийменника *na*, тобто *kuracja na oczy*; неправильно вжито *sztuk* замість *sztuka*: *Aczydrogobędziesz sztuk?* («Печена гуска»); ненормативне використання українського сполучника **та** замість **i**: *Lecz sosutachleba!* («Печена гуска»).

Ці неточності, можливо, також задум автора, оскільки демонструють і специфіку писемного мовлення українців.

Виразною рисою дискурсу письменника є те, що С. Руданський використовує запозичені форми власних назв, наприклад, у співомовці «Козацька міра» в текст залучене типове єврейське ім'я, що й вимовляється за польською манерою – *Мошко* (пол. *Mosiek*) (*Налив Мошко одну чару, / Козак вихиляє...*). До речі, в польській мові ім'я *Mosiek* використовують як узагальнену номінацію, коли йдеться про єврейську національність, єврейський тип: воно репрезентує відповідну конотацію, як, наприклад, й ім'я *Іван* щодо української лінгвокультури. Подібні конотовані імена С. Руданський активно залучає у свій текст, щоб виокремити національні типажі, звернути увагу на специфіку національних характерів, а Є. Отін та Г. Лукаш узагальнили й описали подібні конотоніми у лексикографічному виданні. Контексти зі співомовок С. Руданського можуть бути добрим ілюстративним матеріалом.

Як бачимо, завдяки світоглядно-мовній «забарвленості» запозичені елементи з інших культур можуть ставати органічною частиною власної культури. Вони проходять адаптацію, трансформацію на рідному ґрунті, відповідно акомодуються та входять у систему світоглядних уявлень іншої лінгвокультури, розширюючи її. Слушною є думка, висловлена Т. Пастухом, про те, що «національне – це не так споконвічно своє, як запозичене від інших й трансформоване відповідно до власного світогляду. Відтак воно функціонує вже як своє – питоме та рідне. У цій трансформації будь-який елемент іншої культури націоналізується, стає справді національним надбанням» [10, с. 69]. Запозичення вносять у дискурс свою динаміку і свій творчий потенціал. У рамках нової системи функція запозичення змінюється, але завдяки введенню цього елемента змінюється й сама система, зокрема й художній дискурс.

Фундаментальну основу традиції, як відомо, складають світогляд та мова. У лінгвістиці усталеною є думка, що, визначаючи світосприйняття людини, мова не лише зумовлює форму культурної творчості, а й історичну долю народу [Див.: 2, с. 200]. Не лише людина володіє мовою, але й мова людиною. Це одне із тверджень гайдегґерівської концепції онтологічного фундаменту мови, що яскраво виявлена в поетичному дискурсі С. Руданського.

Окрім світоглядних орієнтирів, мова пропонує поетові величезний арсенал культурних кодів, безмежне багатство смислових, зокрема етимологічних асоціацій, блискучі можливості для лексичних, синтаксичних та фонетичних експериментів. На нашу думку, С. Руданський блискуче експериментував із використанням запозичень у дискурсі співомовок.

Актуалізуючи заховані в мові потенції, поет оживляє художній текст запозиченнями, по-різному вводячи їх у канву поетичного дискурсу – як кальки, напівкальки, екзотизми, макаронічне мовлення тощо.

Як бачимо, різні мовні кола, несхожі національні світогляди, розмаїті етнокультурні коди не виключають можливостей міжнаціонального культурного порозуміння і культурного збагачення. Саме в міжнаціональному просторі простежуємо моделі загальнолюдських духовних універсалій.

Поет не в змозі уникнути впливу традиції своєї національної культури, як і певного впливу інонаціональних культур. Адже він творить у просторі культури й у стихії мови. Етнокультурна традиція «говорить» через поета. Специфічна мовна організація тексту, за якої мові надано усіх креативних прав, використання етнокультурних кодів загалом – усе це робить дискурс співомовок неповторним.

Простежуємо конотативне опрацювання запозичень, певне конотативне розгортання потенційних можливостей чужого слова, чужого мовного образу. Духовно-креативна властивість української мови «дозволяє» такі експерименти. Конотативні властивості запозичень яскраво виявляються в процесі інтерпретації тексту співомовок. Ціком слушно Р. Барт порівнює конотацію з «золотим пилком», що вкриває

видиму поверхню тексту. А «золото» – це додатково породжувальний смисл тексту [див.: 1, с. 36].

Мова «будує» текст, однак саме поет здійснює селекцію запропонованих мовою виражальних одиниць та провокує їхній асоціативно-конотативний розвиток. Поет допомагає або сприяє мові проявити себе. Вагомість форми у мистецькому творі усвідомлена всією історією розвитку естетичної думки, починаючи від Аристотеля. Іван Фізер у зв'язку із зазначеним стверджує: «Як лінгвістична даність, поетичний твір ідентифікується зі своєю формальною модальністю. Його не можна відділити, екстраполювати або абстрагувати від форми, бо її структура визначає його буття» [11, с. 18].

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Отже, в поетичному дискурсі С. Руданського простежуємо накопичення запозичених елементів різного типу, їхній егіцетризм, що репрезентують усі мовні рівні та виконують низку стилістичних і – ширше – прагматичних функцій, увиразнюючи текст, моделюючи підвищену його емотивність конотативність, відповідність реальній дискурсивній практиці українців, типово їхнє живе мовлення. Письменник репрезентує високу лінгвокреативність вживання запозичень, експериментує з чужомовними елементами, але інколи й припускає деяких неточностей.

Перспективу цієї наукової розвідки вбачаємо в необхідності всебічно дослідити мовну особистість С. Руданського, з'ясувати особливості його комунікативної компетенції й усіх інших видів компетенції, що її супроводжують, враховуючи й діалог Ego і Alter Ego письменника [див. про це: 8].

Список використаної літератури

1. Барт Р. S/Z. / Ролан Барт; под ред. Г. К. Косикова. – М.: Эдиториал УРСС, 2001. – 232 с.
2. Гайдеггер М. Гельдерлін і сутність поезії / М. Гайдеггер // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / за ред. М. Зубрицької. – Львів: Літопис, 1996, 2007. – 232 с.
3. Гумбольдт В. фон. Избранные труды по языкознанию / В. фон Гумбольдт. – М.: Прогресс, 1984. – 400 с.
4. Колесник П. Й. Творчість Степана Руданського / П. Й. Колесник // Степан Руданський. Твори: у 3 т. – К.: Наук. думка, 1972, Т. 1. – С. 5–29.
5. Космеда Т. Аксіологічні аспекти прагмалінгвістики: формування і розвиток категорії оцінки / Т. Космеда. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2000. – 350 с.
6. Космеда Т. Комунікативна компетенція Івана Франка: міжкультурні, інтерперсональні, риторичні виміри / Т. Космеда. – Львів: ПАІС, 2006. – 328 с.
7. Космеда Т. А. Гендерна лінгвістика в Україні: історія, теоретичні засади, дискурсивна практика [колект. моногр.] / Т. А. Космеда, Н. А. Карпенко, Т. Ф. Осіпова, Л. М. Саліонович, О. В. Халіман; за наук. ред. Т. А. Космеди. – Х.: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди; Дрогобич: Коло, 2014. – 472 с.
8. Космеда Т. А. Ego і Alter Ego Тараса Шевченка в комунікативному просторі щоденникового дискурсу: моногр. / Т. А. Космеда. – Дрогобич: Коло, 2012. – 372 с.

9. Космеда Т. А. Статус поняття «живе мовлення» в парадигмі сучасного мовознавства і традиційної лінгвістики / Т. А. Космеда // Лінгвістичні дослідження : зб. наук. пр. ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. – Харків, 2014. – Вип. 37. – С. 179–184.

10. Пастух Т. Київська школа поетів та її оточення: (модерні стильові течії української поезії 1960–90-х років) : моногр. / Т. Пастух. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2010. – 700 с.

11. Фізер І. Психолінгвістична теорія Олександра Потебні / І. Фізер. – К. : Вид. дім «KM Academia», 1993. – 112 с.

Космеда Татьяна. Феноменэгоцентризма заимствований в поэтическом дискурсе(на материаленебылиц Степана Руданского). В статье речь идет о специфике дискурса небылиц Степана Руданского, репрезентирующего живую речь украинцев. Особенность этого дискурса проявляется в эгоцентризме заимствований, вербализующих одновременно две теории акцентуализации (повышенного внимания к тексту), – теорию напряжения и теорию отклонения от нормы. Эгоцентризм мотивирован «языковой биографией» писателя. Для языковой практики С. Руданского характерен мультилингвизм и полигlossия – свободное владение несколькими языками, прежде всего украинским, русским, польским, немецким, что укрепляло его стремление развивать и обогащать свой родной украинский язык, а также с соответствующими стилистическими целями использовать различные типы заимствований – кальки, полукальки, макароническую речь, экзотизмы, которые выполняют в анализируемом дискурсе соответствующие прагматические функции: усиление выразительности, эмотивности, колоритности и более яркого изображения реальной речевой практики украинцев XIX в. В процессе использования заимствований С. Руданский допускал умышленные и неумышленные ошибки, представленные в этом научном разыскании. Исследование будет полезным для всестороннего описания языковой личности Степана Руданского, которого до настоящего времени, к сожалению, не существует.

Ключевые слова: эгоцентризмзаисмтвований, живая речь, теория акцентуализации, теория напряжения, теория отклонения от нормы, полилингвизм дискурса, «языковая биография».

Kosmeda Tetiana. The Phenomenon of Egocentrism in the Poetic Discourse (on the Material of Discourse Analysis of Stepan Rudansky's Humorous Poetic Pieces). The article dwells upon the specificities of Stepan Rudansky's humorous poetic pieces discourse. They represent Ukrainians' everyday speech, whose specificity is the egocentrism of borrowings. It verbalizes simultaneously two theories of accentualisation, an expressive attention drawing to the text, – the theory of tension and the theory of digression. The above-mentioned egocentrism is motivated by the "speech biography" of the writer. Multilingualism and polyglossia were peculiar to S. Rudansky. He knew several foreign languages – Ukrainian, Russian, Polish, German. It encouraged him to develop and enrich his native Ukrainian language, to introduce a number of borrowings – calques, half-calques, macaronic speech, exoticisms. In the humorous poetic pieces discourse they perform a number of pragmatic functions: intensification of the expression, emotionality, raciness, a brighter presentation of the Ukrainians the 19th century, real way of speaking. While using the borrowings, S. Rudansky made mistakes, both intentional and spontaneous, which are described in the article. The research promotes a comprehensive portrait of S. Rudansky's lingual personality, which is still to be developed.

Key words: egocentrism of borrowings, real speech, theory of accentualisation, theory of tension, theory of digression, polyglossia of discourse, «speech biography».